

આશા ભોસલે

૮૦ વર્ષની સૂરીલી સફર અને એક અજેય વિરાસતનો અંત

અભી ના જાયો છોડ કે...

આશા ભોસલે

૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૩- ૧૨ એપ્રિલ ૨૦૨૬

બાલ્યકાળ અને પ્રથમ સૂર

જન્મ: ૮ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૩૩ - સાંગલી, મહારાષ્ટ્ર.
પ્રથમ પદાર્પણ: પિતાના અવસાન બાદ માત્ર ૧૦ વર્ષની ઉંમરે ૧૯૪૩માં મરાઠી ફિલ્મ 'માઝા બાલ' માટે તેમનું પ્રથમ ગીત 'ચલા ચલા નવબાલા' રેકોર્ડ કર્યું હતું. હિન્દી સિનેમામાં પ્રવેશ: ૧૯૪૮માં ફિલ્મ 'ચુનરિયા' ના ગીત 'સાવન આયા રે' થી તેમણે બોલિવૂડમાં પોતાની ઓળખ બનાવવાની શરૂઆત કરી.

વર્લ્ડ રેકોર્ડ અને વૈવિધ્ય

ગીતોનો મહાસાગર: આશાજીએ ફિલ્મ સંગીત, પોપ, ગઝલ, ભજન અને શાસ્ત્રીય સંગીત સહિત વિવિધ શૈલીઓમાં ૧૨,૦૦૦ થી વધુ ગીતોને પોતાનો અવાજ આપ્યો છે. ભાષાઓ પર પ્રભુત્વ: તેમણે હિન્દી ઉપરાંત ભારતની ૧૪થી વધુ પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં ગીતો ગાયા છે.

મુખ્ય રાષ્ટ્રીય અને નાગરિક સન્માન

પદ્મ વિભૂષણ (૨૦૦૮): દેશનું બીજું સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન.
દાદા સાહેબ ફાળકે એવોર્ડ (૨૦૦૦): ભારતીય સિનેમાનું સર્વોચ્ચ સન્માન.
રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ એવોર્ડ (નેશનલ એવોર્ડ): ૧૯૮૧ અને ૧૯૮૬માં સર્વશ્રેષ્ઠ મહિલા પ્લેબેક સિંગર તરીકે.

ગિનીસ બુક ઓફ વર્લ્ડ રેકોર્ડ

વર્ષ ૨૦૧૧માં ગિનીસ બુક દ્વારા આશાજીને ૨૦ અલગ-અલગ ભાષાઓમાં ૧૨,૦૦૦ થી વધુ ગીતો રેકોર્ડ કરવા બદલ સત્તાવાર રીતે વિશ્વના સૌથી વધુ ગીતો ગાનાર કલાકાર તરીકે સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા.

ફિલ્મફેર અને અન્ય પ્રતિષ્ઠિત એવોર્ડ્સ

- ફિલ્મફેર એવોર્ડ્સ (સર્વશ્રેષ્ઠ ગાયિકા): ૧૯૬૮, ૧૯૬૯, ૧૯૭૨, ૧૯૭૩, ૧૯૭૪, ૧૯૭૫ અને ૧૯૭૯.
- ફિલ્મફેર સ્પેશિયલ એવોર્ડ: ૧૯૯૬માં ફિલ્મ 'રંગીલા' માટે.
- લાઇફટાઇમ અચીવમેન્ટ એવોર્ડ: ૨૦૦૧ (ફિલ્મફેર) અને ૨૦૦૨ (BBC).
- IIFA એવોર્ડ: ૨૦૦૨માં ફિલ્મ 'લગાન'ના ગીત 'રાધા કેસે ના જલે' માટે.

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ગુંજ્યો અવાજ

- નાઈટીંગેલ ઓફ એશિયા એવોર્ડ (૧૯૮૭).
- સિંગર ઓફ ધ મિલેનિયમ (૨૦૦૦, દુબઈ).

૬ વર્ષ નાના પંચમ દા સાથે 'બીજી ઇનિંગ' આઈએ મહેરબાન, નૈઠિયે જાન-એ-જાન...

૧૯૮૦માં આશાજીના જીવનમાં ફરી પ્રેમની બહાર આવી. આર.ડી. બર્મન (પંચમ દા) આશાજીથી ૬ વર્ષ નાના હતા અને આશાજીને ત્રણ બાળકો હતા, એટલે પંચમના પરિવારમાં આ લગ્નનો વિરોધ હતો. છતાં પંચમ દા મક્કમ રહ્યા અને બંને લગ્નગંધિથી ખેડાયા. આ બેઝીડો સંગીતના ઇતિહાસમાં શ્રેષ્ઠ ગીતો આપ્યા, પરંતુ ૧૯૯૪માં પંચમ દાના નિધન આશાજીને ફરી એકલા પાડી દીધા.

સંઘર્ષના સાથીયા: લતાજીના પડછાયાથી પોતાની સત્તનત સુધી

૧૬ વર્ષની ઉંમરે પરિવારની મરજી વિરુદ્ધ ગણપતરાવ ભોસલે સાથે કરેલા લગ્ન આશાજીના જીવનને વળાંક આપ્યો. ૧૯૬૦માં જ્યારે તેઓ અલગ થયા, ત્યારે ત્રણ બાળકોની જવાબદારી તેમની એકલીની હતી. આ જ સંઘર્ષે તેમના અવાજને ધાર આપી. જ્યારે લતાજીને શાસ્ત્રીય અને શુદ્ધ ગીતો મળતા, ત્યારે આશાજીએ કેબરે, વેપ્પ સોન્સ અને બોલ્ડ ગીતો સ્વીકાર્યાં. તેમણે આ ગીતોમાં એવી બુદ્ધિ પ્રતિભા અને આગ રેડી કે તે ગીતો કાયમ માટે યાદગાર બની ગયા.

ઓ.પી. નૈયર અને આર.ડી. બર્મન: ઓળખથી અમરત્વ સુધી

'ચુરા લિયા હૈ તુમે જો દિલ કો, નાઝર નહીં ચુરાના...'

જો ઓ.પી. નૈયરે આશાજીને તેમની આગવી ઓળખ આપી, તો આર.ડી. બર્મને તેમને અમરત્વ આપ્યું. નૈયર સાથેના 'ઉડે જબ જબ તુલ્કે તેરી' જેવા ગીતોમાં જે 'સ્વેગર' હતું, તે હિન્દી સંગીત માટે નવું હતું. ત્યારબાદ પંચમ દા સાથેના 'દમ મારો દમ' અને 'પિયા તુ અબ તો આજ'એ સંગીતની પરિભાષા બદલી નાખી. ૧૯૮૦માં બંનેના લગ્ન થયા અને ૧૯૯૪માં પંચમ દાના અવસાન સુધી આ સર્જનાત્મક બેઝીડો અગણિત હિટ્સ આપ્યા.

ભારતીય સંગીત જગતની સૌથી ઉર્જાવાન, જીવંત અને બહુમુખી પ્રતિભા ધરાવતી ગાયિકા આશા ભોસલે હવે સ્મૃતિશેષ બન્યા છે. ૯૨ વર્ષની વયે રવિવારે મુંબઈની બ્રીચ કેન્ડી હોસ્પિટલમાં તેમણે અંતિમ શ્વાસ લીધા. ચેસ્ટ ઈન્ફેક્શન અને થાકને કારણે શનિવારે તેમને દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. તેમના નિધન સાથે સાત દાયકા લાંબી એક એવી સફરનો અંત આવ્યો છે જેણે પેઢીઓના બાળપણ અને યુવાનીને પોતાના અવાજથી શણગાર્યા હતા.....

૧૦ વર્ષની ઉંમરે શરૂઆત અને ૨૦૨૬માં છેલ્લું ગીત

આશાજીના નામે વિશ્વના સૌથી લાંબા સમય સુધી ગાનાર કલાકારનો રેકોર્ડ છે. ૧૯૪૩માં ૧૦ વર્ષની વયે 'માઝા બાલ'થી શરૂ થયેલી આ સફર ૨૭ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૬ના રોજ રિલીઝ થયેલા ઇન્ટરનેશનલ બેન્ડ 'ગોરિલાઝ' ના આલ્બમ 'ધ માઉન્ટેન'ના ગીત "ધ શેડોઝ લાઈટ" સુધી અવિરત ચાલી. ૯૨ વર્ષની ઉંમરે પણ તેમનો અવાજ એટલો જ સ્થિતિસ્થાપક અને તાજો હતો.

લતા દીદીની નજરે આશા: "તેની બરાબરી કોઈ ન કરી શકે"

બંને બહેનો વચ્ચેની કથિત સ્પર્ધા વિશે લતા મંગેશકરે પોતે એક પુસ્તકમાં લખ્યું હતું, "આશા દરેક પ્રકારના ગીતો ગાઈ શકે છે - પછી તે ઉદાસ હોય, ડાન્સ નંબર હોય કે કેબ્રે. તે મારી બહેન છે એટલે નહીં, પણ તેની ખૂબીઓ જોતા હું કહી શકું કે કોઈ ગાયક તેની બરાબરી કરી શકે તેમ નથી." લતાજીના નિધનના બે વર્ષ બાદ આજે આશાજી પણ તેમની પાસે પહોંચી ગયા છે.

સચિનનાં પુત્રનાં લગ્નમાં છેલ્લી જાહેર હાજરી

આશાજી માત્ર ગાતા જ નહીં, પણ જીવનને મનભરીને માણતા પણ હતા. ૬૪ બે વર્ષ પહેલા જ દુબઈ કોન્સર્ટમાં તેમણે વિકી કૌશલના 'તોબા તોબા' ના હૂક સ્ટેપ્સ રિક્લિએટ કર્યા હતા. તેમની છેલ્લી જાહેર હાજરી અર્જુન તેંડુલકરના લગ્નમાં જોવા મળી હતી, જ્યાં તેઓ પોતાની ટ્રેડમાર્ક આઈવરી-ગોલ્ડ સાડી અને સફેદ ગુલાબમાં સજ્જ થઈને મીડિયા સમક્ષ હસતા દેખાયા હતા.

પ્રેગ્નન્સીમાં ઘર છોડવાથી લઈને બે સંતાનોના વિયોગ સુધી: આશાજીના જીવનની કરુણ સફર

આશા ભોસલેનું જીવન તેમના ગીતો જેવું જ વૈવિધ્યસભર અને ઉતાર-ચઢાવવાળું રહ્યું છે. પડદા પાછળ જે અવાજ દુનિયાને મનોરંજન પૂરું પાડતો હતો, તે હકીકતમાં અંગત જીવનમાં અનેક વાવાઝોડોનો સામનો કરી રહ્યો હતો.

વારસાનું વટપૂકા: પિતાના આશીર્વાદથી 'આખરી મુગલ' સુધી

પંડિત દીનાનાથ મંગેશકરના અવસાન બાદ ૯ વર્ષની આશા અને મોટી બહેન લતા પર પરિવારની જવાબદારી આવી પડી. ૧૯૪૩માં મરાઠી ફિલ્મથી શરૂ થયેલી આ સફર ૮૦ વર્ષ સુધી અતૂટ રહી. કે.એલ. સાયગલથી શરૂ થયેલો સુવર્ણ યુગ રફી, કિશોર, મુકેશ, તલત મહેમૂદ અને લતાજીની વિદાય બાદ આશાજીના રૂપમાં જીવંત હતો. હવે એ શૂંબલા પૂર્ણ થઈ છે; હવે માત્ર રેકોર્ડિંગ્સ છે અને એ ખાલીપો છે જ્યાં ક્યારેક સંગીતની દુનિયા ઘબકતી હતી.

પુત્રી અને પુત્રના નિધનથી તૂટેલું હૃદય

પતિના નિધન બાદ આશાજી પર દુઃખનો પહાડ ત્યારે તુટ્યો જ્યારે ૨૦૧૨માં તેમની પુત્રી વર્ષાએ આત્મહત્યા કરી લીધી. તેના માત્ર ત્રણ વર્ષ બાદ ૨૦૧૫માં મોટા પુત્ર હેમંતનું કેન્સરને કારણે નિધન થયું. બે સંતાનોને ગુમાવવાની આ પીડાએ આશાજીને ભીતરથી તોડી નાખ્યા હતા, છતાં સંગીત પ્રત્યેની તેમની નિષ્ઠાએ તેમને જીવંત રાખ્યા.

પહેલા લગ્ન અને કાળઝાળ સંઘર્ષ

૧૬ વર્ષની ઉંમરે ગણપતરાવ ભોસલે સાથે કરેલા લગ્ન આશાજી માટે અગ્નિપરીક્ષા સમાન સાબિત થયા. આશાજીએ એકવાર પીડા સાથે જણાવ્યું હતું કે: "પતિનો પરિવાર ખૂબ જ રૂઢિચુસ્ત હતો, તેઓ સિંગિંગ સ્ટારને સ્વીકારી શકતા નહોતા. જ્યારે હું મારા નાના પુત્ર આનંદને જન્મ આપવાની હતી (પ્રેગ્નન્સી દરમિયાન), ત્યારે મને બે બાળકો સાથે ઘરમાંથી કાઢી મૂકી માયકે જતી રહેવા કહેવામાં આવ્યું હતું." ૧૧ વર્ષના એ લગ્નજીવનના કડવા અનુભવો બાદ તેઓ ત્રણ બાળકોની જવાબદારી સાથે એકલા હાથે ઝઝૂમ્યા.

આશાજીના એ ૧૦ ગીતો જેણે ભારતીય સંગીતનો ઇતિહાસ રચ્યો

- વિદોહ અને યુવા બેશ: 'દમ મારો દમ'**
હિપ્પી કલ્ચર અને આઝાદ ખ્યાલોનું પ્રતિક બનેલું આ ગીત આજે પણ એટલું જ લોકપ્રિય છે. આશાજીએ આમાં જે અંદાજ રેડ્યો તે બોલિવૂડ માટે સાવ નવો હતો.
- રોમેન્ટિક મેલિક: 'ચુરા લિયા હૈ તુમે જો દિલ કો'**
આશાજીનો સૌથી યાદગાર રોમેન્ટિક સૂર. પંચમ દાના સંગીતમાં આશાજીના અવાજે આ ગીતને 'સદાબહાર' બનાવી દીધું છે.
- શાસ્ત્રીય ગદનતા: 'દિલ ચોગ કયા હૈ'**
'ઉમરાવ બાન' ની આ ગઝલ દ્વારા આશાજીએ સાબિત કર્યું કે તેઓ માત્ર પોપ કે રંગબેરંગ ગીતો જ નહીં, પણ શાસ્ત્રીય સંગીત પર પણ સંપૂર્ણ મહારત ધરાવે છે.
- ડાન્સ અને ડિસ્કો વાઈબ્સ: 'રાત ભાકી બાત ભાકી'**
પોતાના ડાયનેમિક અવાજથી આશાજીએ ૮૦ના દાયકામાં ડિસ્કો કલ્ચરને ગજવ્યું હતું. આજે પણ ટ્રેડો પાર્ટીમાં આ ગીત ફેવરિટ છે.
- કેબ્રે અને ગ્લેમર: 'પિયા તુ અબ તો આજ'**
મોનિકા ઓ માય ડાર્લિંગ... આ ઉદગાર સાથે આશાજીએ કેબરે ગીતોને એક ગોરવપૂર્ણ અને પાવરફુલ ઓળખ આપી હતી.
- સ્ટાઈલિશ અંદાજ: 'જવાની બનેમન'**
ફિલ્મ 'નમક હલાલ'નું આ ગીત આશાજીના સ્ટાઈલિશ અને પાવરફુલ ગાયનનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે.
- રંગબેરંગ અને જીવંતતા: 'એક મૈં ઔર એક તુ'**
આ ડ્યુએટ ગીતમાં આશાજીની ઉર્જા અને રમતિયાળ અંદાજ ગીતને વધુ આકર્ષક બનાવે છે.
- ફન અને મસ્તી: 'હેંગામા હો ગયા'**
એનર્જીથી ભરપૂર આ ગીત આજે પણ લગ્ન-પ્રસંગો કે પાર્ટીઓમાં હેંગામો મચાવવા માટે પૂરતું છે.
- દમોશનલ ટચ: 'ચાર કરને વાલે'**
ગંભીર લાગણીઓને વ્યક્ત કરતું આ ગીત આશાજીની સંવેદનશીલ ગાયકીનું સુંદર પાસું દર્શાવે છે.
- આકર્ષક પ્રસ્તુતિ: 'યે મેરા દિલ'**
ફિલ્મ 'ડોન' નું આ ગીત સાંભળતા જ એક અલગ જ ઉર્જાનો સંચાર થાય છે. આશાજીનો અવાજ અહીં મોહક અને દમદાર છે.

